

halálba felejtő, kenyérrel-cirkusszal jöltartott tömeg bamba vigyori arcán, hangnélküli torkában.

Hűség, igazság, haza, halál: a Világtalan Szemtanú ajkán nem kopottak a szavak. Előbeszédet idéző, néhol keresetten suta, majd ékes archaizmusba csapó fordulatai, makacsul visszatérő kérdéseinek hurkolódása, felkiáltásainak ismétlődése jellemzi a főalakot. De ez határozza meg a regény zaklatott, szorongással teli hangulatát, sőt, az ismétlődés szervezi a mű egész szerkezetét, a mondatok, szövegmozaikok belső struktúrájától egészen a szövegrézek egymásutánjáig.

Sajnos azonban az ismétlések nagy száma válik a regény gyengéjévé is. A megszakadó-kibomló,

egymást megvilágító szövegdarabok közötti feszültség fokozatosan csökken a könyv középső harmadára. Az újra és újra megjelenő panelek nem mindig nyerne új helyzeti energiát.

Mindemellett szívesen olvastam Szilágyi Andor regényét: bátorsága, ahogyan eleven történelmi és erkölcsi kérdésekhez nyúlt, remek nyelvteljesítő ereje, szuggesztív, érzelmetli és érzelmekre ható előadásmódja imponáló.

A harmincas éveinek derekán járó elsőkönyves szerző meggyőző, érett munkával jelentkezett. Megérdemelte volna, hogy kiadója bemutató írást közöljön róla a kötetben. (*Kráter.*)

Kunszabó Zoltán

Bujdosó Bálint: Rovás a romokon

Bujdosó Bálint költői álnév (talán a hajdan a honból kibujdosott Balassi emléke is ott lappang e névválasztás mögött): a piarista Meskó Lajos rejlik mögötte, aki az Egyesült Államok egy kisvárosából bízta szelek szárnyára vagy inkább a Gondviselésre verseit, hátha elérkeznek a távoli hazába, mint panaszok, biztatások, üzenetek. Az 1987-ben a boardman-i Hazánk című lap kiadásában közreadott *Rovás a romokon* című verseskötet a költő 1945 és 1955 között írott verseinek válogatását foglalja magába. Tíz esztendő termését, egy bujdosásban és fájdalomban eltelt évtizedét, amikor a messzi városokból visszánéző írástudó nem is tehetett mást, csak néhány rovást vésett a romokra: egy, úgy tetszett, történelméből és lelkéből végelesen kiforgatott ország romjaira.

Meskó Lajos neve aligha ismert idehaza, talán csak néhány idősebb piarista tartja számon, mint Fekete Antal tanár úr is, aki felhívta figyelmemet verseikönyvére. Közül nyolcvan esztendeje Baján született, Vácott került a piaristák noviciátusába, budapesti bölcsészként Horváth János és Gombocz Zoltán tanítványa volt, a rend kecskeméti, pesti, debreceni, sátorajtaiújhelyi és kolozsvári iskoláiban tanított, s a háború végén, mint tábori lelkész, egy kórházvonattal került német földre. Hosszú éveken át a menekült magyarok sorsában osztozott, misziós lelkész, később egyházközségekben és iskolákban dolgozik: Barcelonában, Havannában, Los Angelesben, Buffalóban, Philadelphiában, végül az amerikai magyar piaristák devoni kollégiumában, ahol jelenleg is él.

Korai verseinek alaphangját a honvágy szabja meg: a landshuti, innsbrucki, római magyarok között élve s persze a későbbiekben is mindig hazáját keresi az ismeretlen messzeségben, annak né-

pét és sorsát félti az elnyomó hatalom csizmája alatt. Bácskai szülőföldjét, váci ifjúságát, kolozsvári emlékeit idézi fel: „Ott lenn, a könnyes arcú árva véres földön / ismersz-e még, bajai akác? / vén Újhely, hű tanyánk, Vác? / S Kolozsvár: édes börtön...” — írja *Német városok* című versében, „Ültetvényes leszel Kubába’, / vagy elsorvaszt egy mély vak bánya? / Cejlon, Alaszka lesz a sírunk? / Csak egyet tudni: visszafrunk / holtig Kolozsvár, régi rendház, / s magyar falu, fehér gerendás...” — hangzik fel a jellegzetes emigrációs panasz az *Így kellett ennek lenni* soraiban. Mintha Márai Sándor híres *Halotti beszédének* előképével találkozna az olvasó, nem véletlenül: a negyvenes évek végén, az ötvenes évek elején ilyen panaszok örvénylettek az emigráns írók versében.

A német, olasz, spanyol és amerikai földön bujdosó piarista tanár is hol nosztalgikus dalokban, hol rapszodikus fájdalommal felhangzó siratókban vet számot saját és hazája sorsával. Akárcsak ama évszázadokkal korábbi Bálint a maga bujdosásaiiban. A múltó évek mindazonáltal valamelyes megnyugvást hoznak: Meskó Lajos magyar könyvek között, ahogy verseiben is hivatkozik rájuk: Vörösmartyúnál, Jókainál, Kosztolányinál és mindenekelőtt magában a magyar nyelvben találta meg otthonát. *Furcsa esti vallomás* vagy *Kilenc műzám, a kilenc magyar hangzó* című verseivel ő is anyanyelvéhez ír ódát, akárcsak Cs. Szabó, Faludy vagy Határ. És ahogy nyugalmat talál, úgy árad szét benne valami ellenálló és megtartó erő: *Beszélgetés Dáza György népiével, Ha a kuruc gondolkodik... vagy Magyarok* című költeményei azt a kuruc költészetből vagy Adytól ismerős erkölcsi tartást fejezik ki, amely éppen az elhagyatottságban, a szorongatottságban mutatja meg a lélek erejét.

Pomogáts Béla